

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра політичних наук

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вибори і виборчі системи

Освітня програма “Політологія”
перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Спеціальність **052 Політологія**

Галузь знань **05 Соціальні та поведінкові науки**

Затверджено на засіданні
кафедри політичних наук
протокол № 3 від 29 січня 2025 р

м. Івано-Франківськ – 2025 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Вибори і виборчі системи
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Викладач (-і)	Мадрига Тетяна Богданівна
Контактний телефон викладача	+38(0342)59-61-46
Е-mail викладача	tetiana.madryga@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	2. Цикл професійної підготовки. 2.1 Вибіркові дисципліни 2.2.2. Дисципліни вільного вибору студента
Обсяг дисципліни	90 год.; кількість кредитів ECTS – 3
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	Упродовж вивчення курсу згідно розкладу
2. Анотація до курсу	
Навчальна дисципліна «Вибори і виборчі системи» є вибірковою дисципліною зі спеціальності 052 «Політологія» для освітньої програми бакалавр «Політології», яка викладається в 6 семестрі в обсязі 3 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS). Курс «Вибори і виборчі системи» являє собою один із важливих напрямів професійної підготовки, оскільки знайомить студентів із теоретичними та практичними аспектами виборчого процесу. В рамках дисципліни вивчаються різноманітні типи виборчих систем, їхні механізми та вплив на політичну стабільність і розвиток демократії. Курс охоплює питання організації виборів, правового регулювання виборчого процесу, а також аналізує порівняльні характеристики мажоритарних, пропорційних та змішаних систем. Здобувачі ознайомляться з концепціями електоральної поведінки, електоральних стратегій, фінансування виборчих кампаній, прав та обов'язків виборців і кандидатів. Особлива увага приділяється виборчим процесам в Україні та інших країнах, що дозволяє глибше зрозуміти роль виборчої системи у формуванні політичного ландшафту. Курс спрямований на розвиток критичного мислення та аналітичних навичок студентів у контексті виборчих процесів.	
3. Мета та цілі курсу	
Метою викладання навчальної дисципліни “Вибори і виборчі системи” є досягнення студентами сучасного конструктивного, фундаментального мислення та системи спеціальних знань у галузі виборів, виборчих систем та виборчих процесів. Курс складається з трьох основних частин: теоретичної, яка розкриває сутність інституту виборів, описової, яка розглядає специфіку виборів у світі і прикладної, яка розглядає особливості застосування різних виборчих механізмів на практиці. Цілі: - Вивчення історії становлення інституту виборів, поняття виборчого права та його принципів; - Ознайомлення з базовими характеристиками виборчих систем, їх різновидами, позитивними рисами та недоліками. - Визначення місця і ролі виборчих систем для політичного розвитку національних країн. - Вивчення кількісних і якісних методів та інструментів аналізу виборчих систем. - Ознайомлення з системами моніторингу виборів. - Вивчення основних питань, пов'язаних з організацією контролю за виборами. - Засвоєння методик представлення результатів аналізу виборів та виборчих систем. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні: <i>знати:</i> - історію становлення і розвитку інституту виборів;	

- принципи виборчого права;
- етапи виборчого процесу;
- теорії електоральної поведінки.
- поняття та типологію виборчих систем, їх позитивні риси та недоліки;
- основні кількісні і якісні методики аналізу виборчих систем;
- основні методи моніторингу виборів та контролю за ними;
- основні принципи формування баз даних виборів.
- специфіку виборчих систем в країнах Північної, Південної Америки, Європи, Африки і Азії.

вміти:

- застосовувати отримані знання у формуванні власної громадянської позиції;
- свідомо приймати участь у виборчій кампанії згідно із вимогами національного законодавства;
- порівнювати виборче законодавство та технології виборчих кампаній України та інших країн світу;
- розпізнавати загрози маніпуляцій з виборчими процедурами;
- застосовувати набуті знання в практиці політичного життя;
- використовувати якісні та кількісні методики до аналізу виборчих систем;
- володіти методиками моніторингу виборів.

4. Компетентності

Інтегральна компетентність

ІК-1 Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у політичній сфері суспільства, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій політичної науки.

Загальні компетентності

ЗК-1. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК-3 Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК-6. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні (фахові, предметні) компетенції

СК-1 Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

СК-2. Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування ідей класичної та сучасної політичної думки.

СК-3. Здатність описувати, пояснювати політичні процеси та явища у різних соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

СК-4. Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології у фаховій діяльності.

СК-5. Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

СК-6. Здатність аналізувати публічну політику на місцевому національному, європейському та глобальному рівні.

СК-8. Здатність виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу.

СК-9. Здатність презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень

5. Результати навчання

РН01 Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.

РН03. Вміти критично мислити у сфері політологічної діяльності.

РН04. Мати навички професійної комунікації, широко використовуючи понятійно-категоріальний апарат політичної науки.

РН06. Знати свої права та обов'язки як члена демократичного суспільства та використовувати їх у політологічній діяльності.

РН08. Вміти використовувати базовий категоріально-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

РН12. Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів (зокрема, депутатів) та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

РН13. Вміти аналізувати публічну політику на місцевому національному, європейському та глобальному рівні.

РН15. Виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу.

РН16. Презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень.

6. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	60

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
шостий	052 Політологія	третій	вибірковий

Тематика курсу

Тема	Лекції (год)	Семінари (год)	Самостійна робота (год)
Тема 1. Вибори як специфічний інститут сучасного суспільства.	2	2	4
Тема 2. Виборче право та відповідальність за його порушення.	2		
Тема 3. Виборчий процес і його головні процедури	2	2	10
Тема 4. Поняття виборчих систем, їх типологізація.	2	2	8
Тема 5. Значення та політичні наслідки виборчих систем. Виборча інженерія.		2	8
Тема 6. Виборчі системи країн Північної Америки.	2	2	10
Тема 7. Вибори в	2	4	10

країнах Європи.			
Тема 8. Вибори в країнах Азії, Африки, Південної та Центральної Америки.		4	10
	12	18	60

Перелік питань для обговорення на лекціях та семінарських заняттях, список літератури для підготовки до кожного заняття та завдання для самостійної роботи, перелік індивідуальних науково-дослідних завдань та вимоги до їх виконання визначені робочою навчальною програмою навчальної дисципліни та розміщені в системі дистанційного навчання.

7. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання курсу	Структура розподілу балів передбачає 4 форми контролю за навчанням здобувачів: 1) поточний контроль -30 балів; 2) контрольна робота -30 балів; 3) підготовка презентації - 20 балів; 4) тест - 20 балів. Загальна кількість – 100 балів, форма підсумкового контролю – залік .
Вимоги до письмової роботи	Письмове опитування здійснюється у формі письмової контрольної роботи, що максимально оцінюється у 30 балів. Виконання письмової роботи передбачає: 1) повторення здобувачами лекційного матеріалу та отриманих знань при підготовці та проведенні семінарських занять, самостійного опрацювання рекомендованої літератури з питань, що виносяться на модульний контроль; 2) написання письмової роботи передбачає виконання здобувачами в аудиторії індивідуального завдання, що вимагає: – виявлення розуміння сутності понять і термінів – 5 балів; – вміння структурувати основні явища та елементи дисципліни – 10 балів; – знання теоретичних засад, поглядів і праць відомих дослідників – 15 балів; Загальна кількість – 30 балів Презентація на одну із запропонованих викладачем тем здійснюється згідно наступних вимог: обсяг – 12-15 слайдів; візуалізований характер, гармонійне поєднання зображень та тексту, наявність самостійно підготовлених схем і таблиць; всі елементи презентації мають бути підготовлені здобувачем самостійно, із дотриманням вимог академічної доброчесності Максимальна кількість балів за презентацію - 20.
Семінарські заняття	Відвідування та активна участь здобувачів у роботі

семінарських занять також є обов'язковою умовою успішного складання курсу.

Пропонуються наступні форми роботи на семінарських заняттях: виступ, опонування, рецензія, участь у дискусії.

На семінарських заняттях оцінці підлягають: рівень знань, продемонстрований у виступах, активність при обговоренні питань, відповіді на питання експресконтролю тощо.

Критеріями оцінки при усних відповідях можуть бути: повнота розкриття питання; логіка викладення; впевненість та переконливість, культура мови; використання основної та додаткової літератури (монографій, навчальних посібників, журналів, інших періодичних видань тощо); аналітичність міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Робота на семінарських заняттях оцінюється в діапазоні до 100 балів. При переведенні в загальні бали в сумі можна набрати 30 балів.

Виступи на семінарських заняттях оцінюються як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

– «відмінно (90-100 балів)» – здобувач освіти засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;

– «добре (70-89)» – здобувач освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу;

– «задовільно (50-69)» – здобувач освіти в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;

– «незадовільно (до 50 балів)» – здобувач освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані.

Умови допуску до підсумкового контролю	Здобувач допускається до підсумкового контролю (за навчальним планом –залік) за умови повного виконання всіх видів роботи, передбачених програмою навчальної дисципліни. Належне виконання: 1) змісту питань планів семінарських занять. Для цього необхідно готувати конспекти семінарських занять. Вітається якісна підготовка візуалізованих презентацій для відповідей на семінарські питання. 2) індивідуальної роботи. 3) підсумкової контрольної роботи. Здобувач допускається до підсумкового контролю та отримує залік за умови наявності 50 і більше балів
8. Політика курсу	
Вивчення навчальної дисципліни “Вибори і виборчі системи” передбачає набуття здобувачами визначених компетентностей через: аудиторну (лекції, семінарські заняття) та позааудиторну роботу (самостійне опрацювання окремих тем, підготовка до семінарських занять, виконання індивідуальних завдань, використання можливостей системи дистанційного навчання, практика). Консультації викладача, відпрацювання здобувачами пропущених аудиторних занять, отриманих незадовільних оцінок та подачі індивідуальних робіт – згідно розкладу. <u>Відвідування занять</u> є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти повинні інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися усіх термінів, визначених для виконання усіх видів робіт, передбачених курсом. <u>Література.</u> Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих і обов'язкових. У випадку встановлення вияву академічної недоброчесності викладач пропонує здобувачеві повторно виконати передбачений навчальною програмою курсу вид роботи. <u>Неформальна освіта:</u> Можливе зарахування результатів неформальної освіти у відповідності з Положенням про порядок зарахування результатів неформальної освіти: Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (Редакція 3) (введено в дію наказом ректора № 672 від 24.11.2022 р.) Політики: як обирати аби не шкодувати. URL: https://prometheus.org.ua/prometheus-free/political-choices-prometheus/ Громадська та політична участь: базовий курс. URL: https://prometheus.org.ua/prometheus-free/hromadska-politychna-uchast-bazovyi/	

9. Рекомендована література

1. Авксентьев А. Основні моделі виборчих систем та деякі ефекти від їхнього застосування: український контекст / <http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/10441/2/Avksentyev.pdf>
2. Андрушко І. П. Проблеми проведення виборів під час воєнного стану. Юридичний науковий електронний журнал. URL: http://lsej.org.ua/9_2023/9.pdf

3. Бокоч В.М. Електоральний маркетинг в політичному процесі: міжнародний досвід : монографія. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2015.
4. Бучин М. А. Демократичні принципи виборів: політико-правові аспекти регулювання в Україні : моногр. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2012. 364 с.
5. Бучин М. Індикатори демократичних виборів / <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/>
6. Вибори в європейському союзі. Розділ 3. Виборчі системи для парламентських, президентських і місцевих виборів в державах-членах ЄС. URL: http://www.parlament.org.ua/docs/files/8/1150892468_ans.pdf.
7. Виборчий Кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>
8. Виборчі системи для місцевих виборів: європейський досвід та українське законодавство
http://parlament.org.ua/index.php?action=magazine&id=9&ar_id=1374&iar_id=721&as=2
9. Виборчі спори: експертна оцінка якості судових рішень (місцеві вибори 2015 року) Аналітичний звіт. URL: http://www.iahr.com.ua/files/works_docs/143.pdf
10. Гринюк, Р. Ф. Гуцуляк, О. І. Вибори в умовах воєнного стану: конституція, законодавство, реальність. Науковий вісник Ужгородського університету: серія: Право / голов. ред. Ю. М. Бисага – Ужгород, 2023. –Т. 1. Вип. 80. – С. 113-123. – Бібліогр.: с. 121-123 (29 назв). URL <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/296765/289751>
11. Електоральні процеси України в регіональному вимірі: Буковина і Закарпаття: монографія / Під ред. А. Круглашова і М. Токаря; [Ред.колегія: М. Зан, М. Гуйтор, Ю. Остапець, Н. Ротар; Відп. за випуск М.Токар]; НДІ політичної регіоналістики (Ужгород), НДІ європейської інтеграції та регіональних досліджень (Чернівці). Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2014. 552 с.
12. Івасюк О. І. Виборча система: поняття та елементи. Серія ПРАВО. Випуск 83: частина 1. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/07/18.pdf>
13. Климкова І. І. Вибори і виборчі системи : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2011. 160 с.
14. Ключковський Ю. Еволюція виборчої системи України. / Ю. Ключковський, Н. Богашева. Офіційний веб-сайт Центральної виборчої комісії України. URL: <http://www.cvk.gov.ua/visnyk/index.php?mID=12>
15. Кремлівська агресія проти України: роздуми в контексті війни : монографія / О. С. Власюк, С. В. Кононенко. К. : НІСД, 2017. 304 с.
16. Лукаш Т. Основні принципи виборчого права. Гілея. 2012. № 8. С. 558-562.
17. Мадрига Т. Б. Регіональні виборчі кампанії початку XXI століття (на прикладі західних областей України): [монографія]. Івано-Франківськ: Вид-во «Нова Зоря», 2015. 248 с.
18. Мадрига Т., Бриндальський А. Маніпулятивні технології під час виборчого процесу як загроза політичній безпеці. Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія. Випуск 17, 2024. С. 90-96. DOI 10.32782/2312-1815/2024-17-12 <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/article/view/119/117>
19. Марцеляк О.В. Конституційна реформа і модернізація виборчої системи України в контексті світового досвіду. Наукова бібліотека. 2015. с. 8-12.
20. Михайлова Д. С. Досвід виборчих систем України в політико-правовому аспекті. Політичне життя. 2018. С. 23-30.
21. Монастирський М. В. Позачергові парламентські вибори в Україні під час воєнного стану. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/312928/303964>
22. Мохончук Б. С.Виборчі системи: порівняльно-правове дослідження: монографія. Харків : Юрайт, 2021. 304 с.

23. Романюк А.С. Історія західних політичних вчень: Політичні доктрини ХХ – початку ХХІ ст.: навч. посіб. К.: Знання, 2011.
24. Романюк А. Президентські і парламентські вибори 2019 р.: особливості кампаній, чинники вибору громадян, наслідки для країни. Національна безпека і оборона. 2018. № 3-4 (175-176). С. 102 – 104.
25. Шведа Ю. Р. Вибори та виборчі системи. Європейські стандарти та досвід для
26. утвердження демократії в Україні. Львів, 2010. 462 с.
27. Шведа Ю. Технологія виборчої кампанії. Основи електорального маркетингу та менеджменту: навч-метод. Посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013.
28. Чупрін Р. В. Гібридні виборчі системи в сучасному світі: основні різновиди та тенденції застосування на загальнонаціональному рівні. ВІСНИК НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. Випуск 1/2 (29/30) 2016.
29. Nadiia Herbut, Vasyl Rossikhin, Viktoriia Panchenko, Tetiana Madryha4 & Olena Berezovska-Chmil. Parliamentary Elections and the Gender Aspect: A Comparative Analysis of the Experience of Ukraine and Sweden. Pakistan Journal of Criminology Vol. 16, No. 01, January—March 2024 (161-180). <https://www.pjcriminology.com/wp-content/uploads/2024/01/11-Parliamentary-Elections-and-the-Gender.pdf>
30. Aigul Amirzhanova, Gulnar Askeeva, Vsevolod Zelenin. Analysis of the effectiveness of electoral technologies as mechanisms for regulating and manipulating electoral behaviour (using Ukraine and Kazakhstan as examples) Comparative Strategy. Volume 42, 2023 - Issue 6. P.829-844. <https://doi.org/10.1080/01495933.2023.2263340>

Викладач

Мадрига Т. Б.